

SUV RESURLARI VA AHOLI TURMUSH DARAJASI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK

Jumaqulova Sitora

NavDU

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17317709>

Anotatsiya

Mazkur maqolada ichimlik suvining inson salomatligi, ijtimoiy hayoti va qishloq xo'jaligidagi o'rni haqida batafsil ma'lumot berilgan. Suvning hayot uchun zarur omil ekani, uning organizmdagi biologik vazifalari, global miqyosda suv taqsimoti, toza suvga kirish imkoniyati, shuningdek, suv tanqisligi va iqlim o'zgarishlari kabi tahdidlar yoritilgan. Qolaversa, suv resurslarining qishloq xo'jaligidagi ahamiyati, ayniqsa sug'orish tizimlari va hosildorlikka ta'siri alohida ko'rib chiqilgan. Suvdan oqilona foydalanish va uni kelajak avlodlar uchun saqlab qolish dolzarb masala sifatida e'tirof etilgan.

Kalit so'zlar

ichimlik suvi, sog'liq, suv resurslari, qishloq xo'jaligi, suv tanqisligi, iqlim o'zgarishi, sug'orish tizimi, hosildorlik, toza suv, suvning ahamiyati

Annotation

This article provides a comprehensive overview of the role of drinking water in human health, social life, and agriculture. It discusses the biological importance of water in the human body, global access to clean water, and threats such as water scarcity and climate change. The significance of water resources in agriculture, particularly irrigation systems and their impact on crop yields, is also addressed. Rational use of water and the need to preserve it for future generations is emphasized as a crucial issue.

Keywords

drinking water, health, water resources, agriculture, water scarcity, climate change, irrigation system, crop yield, clean water, importance of water

Ichimlik suvi – ichimlik yoki ovqat tayyorlashda ishlatiladigan suv. Sog'likni saqlash uchun zarur bo'lgan ichimlik suvi miqdori har xil bo'lib, jismoniy faollik darajasi, yosh, sog'liq bilan bog'liq muammolar va atrof-muhit sharoitlariga bog'liq. So'nggi izlanishlar shuni ko'rsatdiki, suvga bo'lgan ehtiyoj bilan chambarchas bog'liq bo'lgan suv aylanishining eng muhim omili energiya sarfidir. Issiq iqlim sharoitida ishlaydiganlar uchun bir kunda 16 litre (4.2 US gal) talab qilinishi mumkin. 2015 yilga kelib dunyo miqyosida aholining 89 foizi ichimlik suvidan foydalanish imkoniyatiga ega bo'ldi. Janubiy Afrikada aholining 40% dan 80% gacha ichimlik suvidan foydalanish imkoniyati mavjud. Dunyo bo'ylab qariyb 4,2 milliard kishi vodoprovod suvidan foydalanish imkoniga ega bo'lsa, yana 2,4 milliard kishi quduqlar yoki umumiy kranlardan foydalanish imkoniyatiga ega edi. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti toza ichimlik suvidan foydalanishni insonning asosiy huquqi deb biladi. Suv yer yuzasining taxminan 70% ni egallaydi, uning taxminan 97,2% sho'rlangan, faqat 2,8% ichishga yaroqli ichimlik suvidir. Ichimlik suvi Yerning deyarli barcha aholi punktlarida mavjud, garchi u ba'zan qimmat bo'lishi va ta'minoti har doim ham barqaror bo'lmasligi mumkin. Suv olish mumkin bo'lgan manbalarga buloqlar va suvli qatlamlar kiradi va:

- Yomg'ir, do'l, qor, tuman va boshqalarni o'z ichiga olgan yog'ingarchilik.
- Daryolar, daryolar, muzliklar kabi yer usti suvlari
- O'simliklar kabi biologik manbalar
- Tuzsizlangan dengiz suvi

- Suv ta'minoti tarmog'i
- Atmosfera suvi generatorlari

Suv resurslarining yo'qolishi uchun tahdidlarga quyidagilar kiradi: suv tanqisligi, suvning ifloslanishi, suv mojarosi, quduq chuqurligining yetarli emasligi, qurg'oqchilik va ortiqcha nasos, va iqlim o'zgarishining oqibatlari. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) ma'lumotlariga ko'ra, „xavfsiz ichimlik suvidan foydalanish sog'liq uchun muhim, insonning asosiy huquqi va sog'liqni saqlash bo'yicha samarali siyosatning tarkibiy qismidir“. [12] :21990 yilda dunyo aholisining atigi 76 foizi ichimlik suviga ega edi. 2015 yilga kelib bu raqam 91 foizga oshgan. [13] 1990 yilda Lotin Amerikasi, Sharqiy va Janubiy Osiyo hamda Sahroi Kabirdan janubiy Afrikadagi aksariyat mamlakatlar 90% dan ancha past edi. Ko'rsatkichlar eng past bo'lgan Sahroi Kabirdagi Afrikada uy xo'jaliklarida suvdan foydalanish 40 foizdan 80 foizgacha. Zo'ravon mojarolarga duchor bo'lgan mamlakatlar ichimlik suvidan foydalanishni qisqartirishi mumkin. Avstraliya, Yangi Zelandiya, Shimoliy Amerika va Yevropa aholisi deyarli asosiy ichimlik suvi xizmatlariga ega hisoblanadi. 2015 yil holatiga ko'ra, Amerikada fuqarolar uy xo'jaliklari sarfi uchun kuniga o'rtacha 300 gallon suv ishlatdilar. Inson organizmining 2/3 qismi suvdan iborat. Katta yoshli inson kuniga 2 litrdan kam bo'lmagan miqdorda suv ichishi kerak. Biroq hamma ham bunga amal qilavermaydi. Bu esa hayot, salomatlik, go'zallik va ozish uchun muhimdir! Bu haqida zdorovejka.ru'da taqdim etilgan foydali ma'lumotlarni e'tiboringizga havola qilamiz.

Suv inson organizmining barcha hujayralari uchun ozuqa hisoblanadi. Aynan suv har bir organning katta qismini egallaydi. Masalan, qondagi suv miqdori - 90 foiz bo'lsa, miya - 85 foiz, mushaklar - 75 foiz, jigar - 65 foiz, suyaklar - 28 foiz, yog' to'qimalari esa 25 foiz suvdan tashkil topgan. Organizmdagi barcha kimyoviy reaksiyalar suv ishtirokida bo'ladi. Chanqoq hissi organizmga yordam kerakligidan dalolat beradi. Shu bois inson faqat organizmi talab qilgandagina emas, har doim - suv ichgisi kelsa-kelmasa, uni suv bilan ta'minlab turishi kerak. Aksariyat odamlar kundalik me'yorning bor-yo'g'i 1/3 qismini iste'mol qilganliklari uchun ham, ko'p kasalliklar rivojlanadi. Yer qishloq xo'jaligida ishlab chiqarishning asosiy vositasi sifatida suv bilan birgalikda amal qiladi. Suv esa qishloq xo'jalik mahsuloti hosil bo'ladigan muqarrar omildir. Yer optimal namga ega bo'lgandagina unumdor bo'ladi va yuqori hosil olinishini ta'minlaydi. Hosil yetishtirish uchun qaytmas tarzda sarflanadigan juda ko'p suv kerak bo'ladi. O'simlik o'sishi davrida har bir gektar maydon tuprog'idan minglab tonna suv atmosferaga chiqariladi. Mahsulot hosil bo'lishi uchun yuzlab kubometr suv o'simliklar orqali o'tib, bug'lanishi kerak. Masalan 1 tonna kartoshka hosili yetishtirishda, suvga ehtiyoj 1500 m³ ni, kuzgi bug'doy yetishtirishda - 600 m³ ni paxta yetishtirishda 3000 m³ni, sholi yetishtirishda 13500 m³ ni tashkil etadi. Madaniy o'simliklar me'yorda rivojlanishi uchun tuproqning o'sish davridagi namligi 70-75% ni tashkil qilish kerak. Hududning katta qismida esa bundan anchagina pastdir. Tuproq namligining kamligi yoki ortiqchaligi qishloq xo'jalik ekinlari hosildorligi darajasiga salbiy ta'sir etadi. Tuproq suv rejimini tuproq aktiv qatlamida namlik aktiv balanslarini hosil qilish va uni butun o'sish davrida saqlab turishga qaratilgan melioratsiya tadbirlari yordamidagina tartibga solib turish mumkin. Tuproq suv rejimining to'la tartibga solinadigan turini texnologik jihatdan mukammal sug'orish tizimlariga ta'minlay oladi.

Xulosa qilib aytganda, suv nafaqat hayot manbai, balki sog'lom turmush, barqaror qishloq xo'jaligi va iqtisodiy rivojlanishning ajralmas tarkibiy qismidir. Toza ichimlik suvi har bir

insonning asosiy huquqi hisoblanib, unga bo'lgan kirish imkonini ta'minlash global miqyosdagi ustuvor vazifadir. Aholining yetarli va xavfsiz suv bilan ta'minlanishi sog'liqni saqlash, oziq-ovqat xavfsizligi va ijtimoiy farovonlik darajasini belgilaydi.

Shu sababli, suv resurslarini tejash, ularni ifloslanishdan himoya qilish va ilmiy asoslangan, samarali sug'orish texnologiyalarini joriy etish nafaqat ekologik, balki strategik zaruratdir. Davlatlar, tashkilotlar va jamoatchilik suvdan oqilona foydalanish va kelajak avlodlar uchun uni saqlab qolish borasida birgalikda harakat qilishi lozim. Zero, suv – hayot garovidir.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Yo'ldoshev M.M., Xolmatov B.X. Suv ta'minoti va kanalizatsiya. – Toshkent: «Fan va texnologiya», 2015. – 280 b.
2. Toshov A.M. Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi. – Toshkent: «O'zbekiston», 2018. – 240 b.
3. Nurmurodov D.N. Qishloq xo'jaligida sug'orish va yerlarni melioratsiyalash asoslari. – Toshkent: «Fan», 2017. – 320 b.
4. Tursunov S.R., Abdurahmonov A.A. Suv resurslaridan oqilona foydalanish. – Samarqand: SamDU nashriyoti, 2020. – 198 b.
5. Karabaev T., Xamidov A. Ichimlik suvi gigiyenasi. – Toshkent: «Ibn Sino», 2019. – 210 b.
6. Mirzayev A., Ergashev M. Iqlim o'zgarishi va uning suv resurslariga ta'siri. – Toshkent: Ekosan, 2021. – 176 b.